

ОЧІКУВАННЯ ЛЮДИНИ У ІСТОРИЧНИХ ВИМІРАХ СУСПІЛЬСТВА

І. С. Попович

професор кафедри психології
Херсонський державний університет

Очікування людини є надзвичайно складним феноменом, який потребує комплексного дослідження у низці наукових вимірів. Означена наукова категорія одночасно може виступати предметом дослідження низки галузей історичної науки: історії повсякдення, інтелектуальної історії, історичної антропології, історичної герменевтики, історичної статистики, історичної урбаністики та ін. Попри те, що очікування людини завжди були і залишаються предметом прискіпливої уваги таких наук, як філософія, соціологія, психологія, педагогіка та ін. [1]. Кожна наука, послуговуючись своєю методологією, релевантним інструментарієм, своєрідно досліджує проблему очікувань. Змушені констатувати, що майже двадцятилітня практика дає підстави стверджувати, що досліджена проблема, згадувалася доволі часто, але майже завжди у ролі допоміжного елемента, у контексті опису інших наукових явищ [1; 2; 5]. У той же час, очікування людини завжди залишалися “на поверхні”, хоча є невід’ємною складовою дії, поведінкового акту, вчинку, діяльності. Очікування – це складний психологічний механізм, що впливає на розвиток та становлення суб’єкта наукового пізнання [2].

У контексті нашого предмету дослідження переконливими є висновки французького історика і політичного критика XIX сторіччя Алексіса де Токвіля, який вказав на те, що революційним кризам зазвичай передують тривалий період підвищення економічних і політичних показників. Ці показники відображаються у вимірах політичних свобод, доступом до інформації, перспективою вертикальної мобільності та ін. [3]. Зазначимо, що рівень життя, матеріальні і духовні блага селян та ремісників у Франції, перед початком Великої французької революції вважався найвищим і стрімко зростаючим у

Європі; колонії Північній Америці, до початку антиколоніальної революції вважалися найбагатшими і добре організованими і керованими у цілому світі. Можна навести низку прикладів, які є ближчими до сьогодення і підтверджуватимуть правомірність зазначеного. У той же час, об'єднає їх те, що паралельно зростанню можливостей ростуть потреби і очікування людей. Саме очікування людини є мірилом і рушієм суспільних змін. Зі зростанням об'єктивних показників, почасти має місце зниження і відносні суспільні зміни. На тлі соціальних очікувань, що продовжують за інерцією рости, це обертається масовою фрустрацією, а та, в свою чергу, агресивними та панічними настроями.

Узагальнивши передісторії революційних ситуацій, американський вчений Дж. Девіс запропонував інтегральний графік. Даний графік є доволі простим і у той же час має вагому прогностичну складову [4]. Загальний висновок досить парадоксальний, але підкріплений великою кількістю фактичного матеріалу. Дослідник, виходячи з точки зору зовнішнього спостерігача, констатував: «Поки люди живуть стабільно погано вони не відчують болючої незадоволеності і ймовірність внутрішніх вибухів мінімальна. небезпека з'являється там, де є зростаючі очікування» [4, с. 17]. Встановлено і описано соціально-політичний синдром передкризової людини *“homo praecrisimos”*. Синдром *“homo praecrisimos”* потребує належної уваги у політичних і соціально-економічних вимірах.

Висновок. Історичний вимір дослідження соціальних очікувань людини є спробою привернути увагу наукової спільноти до означеної проблематики і систематизувати теоретичні та емпіричні надбання, окреслити хронотопи, виокремити історичну складову напрямків становлення і розвитку наукової проблеми, розібратися у неймовірно складній природі досліджуваного феномену.

Література:

1. Попович І. С. Проблема соціально-психологічних очікувань в науковій теорії та практиці. *Практична психологія та соціальна робота*. К., 2005. № 5. С. 8-13.

2. Попович І. С. Типологічні особливості очікувань. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: психологічні науки: зб. наук. праць ХДУ*. Херсон: ВД «Гельветика», 2014. Вип. 1. Т. II. С. 64-70.
3. Alexis de Tocqueville. *The Old Regime and the French Revolution*. New York: Anchor Books. 1955.
4. Davis J. E., (ed.). *Stories of Change*. Albany: SUNY Press. 2002.
5. Popovych, I., Blynova, O., Zhuravlova, A., Toba, M., Tkach, T., Zavatska, N. Optimization of development and psycho-correction of social expectations of students of foreign philology. *Revista Inclusiones*, 7(Especial), 2020. P. 82-94.